

Náboženské představy původních kultur Severní Ameriky

- původní kultury SA – velký počet různých národů – mnoho různých kulturních tradic:
- **kočovní lovecké kmeny** na Velkých pláních (Vraní indiáni, siouxske kmeny / východní – Dakota, severní – Nakota, západní Lakota/ Šošoni, Arapahové a další)
- **zemědělské komunity** z oblasti východních lesů a okolí Velkých jezer (např. Irokézové)
- kmeny z tichomořského pobřeží živící se převážně rybolovem (např. Kwakiutlové)
- zemědělské osady tzv. „pueblových Indiánů“ v oblasti Arizony a Nového Mexika (kmeny Zuni, Hopi a další; pueblo – ze španělštiny „osada, lid, město“ – označuje sídlo i jeho obyvatele. Indiánská puebla byla „města“ tvořená několikpatrovými terasovitými stavbami z nepálených cihel)
- území Kanady: mnoho různých národů – lovecké kmeny obývající lesy (Athabaskové), rybářské kmeny na pobřeží či okolo Velkých jezer (Odžibvejové, Kríové) nebo obyvatelé nejsevernějších končin (Inuité – lov, rybolov)

Náboženské představy

- lépe hovořit o životním způsobu než o náboženství – často v původních jazycích nenalezneme výraz, který by odpovídal našemu pojmu „náboženství“ – např. Lakotové – hlásí se k „*lakotskému způsobu života*“
- někteří vědci navrhují užívat pojmu „tradice“
- provázanost vztahu k přírodě s „náboženskými představami“ – součást jejich životního stylu
- rozmanitost kultur = rozmanitost náboženských představ jednotlivých kmenů – lze nalézt některé společné, obecnější rysy:
- lze rozlišit 2 základní, odlišné modely: **náboženství loveckých kultur X náboženství zemědělských kultur** (většina kmenových náboženství směsice, neexistuje „ideální typ“)
- 4 významné rysy:
  1. **shodný světový názor**
  2. **společná teorie kosmické harmonie**
  3. **důraz na přímou zkušenost se silami a vizemi**
  4. **obecné chápání cyklu života a smrti**

ad. 1.) Světový názor

- míněno pochopení člověka, života, vesmíru a role člověka v něm
- mýty – lidé stvoření či se vyvinuli přičiněním nějaké božské bytosti; mnoho stvoření se proměnilo ve zvířata, pouze lidé si zachovali svoji podobu
- nebo lidé potomci božské bytosti a zvířete – tzn. Lidé a zvířata blízce příbuzní, jsou bratry a sestrami
- představa božské bytosti – základní tvořivá síla; Lakotové ji nazývají Wakhan Thanka; v překladech nazývána „Velký duch“, „Velké tajemno“
- u Lakotů spíše než o podstatné jméno jde o označení dynamičnosti, něčeho, co je neustále v pohybu, oživující princip tvořící jednotu celého univerza
- každá část stvoření (zvířata, lidé, rostliny, hory, řeky,...) v sobě obsahuje posvátnou oživující sílu („wakhan“) – důvod posvátnosti celé přírody, veškerého stvoření
- Wakhan Thanka je „jedno“ a zároveň „mnohé“ – souhrn všeho co existovalo a existuje
- to vše utváří odpovídající vztah člověka k přírodě a k okolnímu světu
- příroda – širší význam – materiální svět propojen s duchovním světem

- kosmos – řád – určitá struktura projevující se v kosmických a přírodních cyklech a rytmech – důležité pro člověka – poskytuje mu životní prostor (respektuje zákonitosti)

ad. 2.) Teorie kosmické harmonie

- představa světa jako vyváženého fungujícího celku, kde mají své místo lidé, zvířata, rostliny, živly, duchovní bytosti, nebeská tělesa atd.
- jednotlivé části vzájemně propojeny a tvoří harmonický celek – můžeme nazvat „světovou sítí“ nebo „pavučinou života“ – vzájemné vztahy mezi účastníky tvoří provázanou strukturu
- tato představa se odráží v mnoha rituálech – např. výrazně v symbolice a obřadu dýmky nebo potní chýše
- **obřad dýmky**: důležitý fakt – dýmku obvykle kouří skupina lidí při nějaké významné příležitosti (setkání, obřad) – ti, kdo společně kouří, potvrzují, že sdílejí tentýž dech (dále každá část dýmky něco symbolizuje, má svůj význam)
- kouření dýmky představuje spojení hmotného a duchovního světa, kouř je mostem mezi nebem a zemí
- obřad dýmky je obřadem přinášejícím rovnováhu a mír, spojují se zde jednotliví zástupci v kruhu života a směřují v podobě kouře k Wakhan Thanakovi
- **„filosofie kruhu“** – ať už hovoříme o „kruhu života“ nebo o kruhu jako obecném symbolu, v souvislosti s indiánským myšlením bychom měli psát velké „K“
- Kruh je pro Indiány základní „vzor“ – skryt ve tvaru příbytku, v uspořádání tábořiště...
- kromě symboliky kruhu najdeme u mnoha kultur i symboliku středu – představa kosmické sítě není omezena jen na jeden, pozemský rozměr, ale zahrnuje i další rozměry, další „světy“ – božský svět „nahore“ a říše mrtvých, podsvětí „dole“ (tato představa společná mnoha kulturám) – společný symbol středu, „osa světa“ propojující všechny tři světy

ad. 3.) Důraz na přímou zkušenost se silami a vizemi

- Indiáni přikládali velký význam snům a vizím – u chlapců tzv. „hledání vizí“ součást přechodu od dětství do dospělosti (odehrává se na odlehlém místě v divočině, spojené s půstem, někdy s užitím psychotropních látek)
- hledání vizí obecně součást životního způsobu, příležitost k přímému spojení s nadpřirozenem či k přesahu do jiné roviny vědomí apod.

ad. 4.) Obecné chápání cyklu života a smrti

- pův. Američané nevěnovali příliš velkou pozornost problematice posmrtného života
- N odrazem toho, jak si váží současného života na zemi
- součástí jejich obrazu světa je i svět předků – např. prodat půdu předků znamenalo prodat kus sebe sama, což se neslučuje se zdravým rozumem ani s životem
- role předků významná u mnoha národů světa – např. Něnci (oblast kolem Pečory, severní Sibiř) – zvyk předávat z generace na generaci tzv. „bůžka života“ – je předáván v podobě sošky nebo modly a má nejmladšímu členu rodiny usnadnit seznámení se životem jeho děda – s tím, jak se oblékal, jakým způsobem lovil, jaké zpíval písně atd.

- kontinuita minulého, přítomného a budoucího (zejména díky ústní tradici jakožto médiu) – živá modrost předků v přítomnosti pomáhá utvářet budoucnost společnosti, je výzvou pro přítomné, kteří ji mohou svým způsobem uchopit a obohatit